

Samenwerkingsverband Exmoorpony
Tegelseweg 3
5951 GK Belfeld
tel: 077-4642999
e-mail: info@faunaconsult.nl
www.exmoorpony.nl

Nieuwsbrief Samenwerkingsverband Exmoorpony december 2020

Belfeld, 31 december 2020

Beste kuddehouders en beschermers,

Allereerst hoop ik dat jullie allemaal gezond door dit bewogen jaar heen zijn gekomen. In deze nieuwsbrief is er aandacht voor nieuw bewijs voor het feit dat de Exmoor de wilde oerpony van Noord-Europa is. Vervolgens volgen een aankondiging van de Exmoorponydag 2021 (voorheen de ledendag), een overzicht van de gebieden met Exmoors in Tsjechië en een update van het verhaal uit de vorige nieuwsbrief; van de poging van Giel Hermans om Exmoors te gaan inzetten als lastdier bij de mariniers. Hierna volgen een oproep voor het laten uitvoeren van inspecties, het aanleveren van stamboekgegevens en de melding van een nieuw begrazingsgebied (Schuitwater). Als gebruikelijk eindigen we met de rubriek 'de foto'.

Hans Hovens, voorzitter

Nieuw bewijs: Exmoorpony is wilde oerpony

Door Hans Hovens

In meerdere geschriften (uit 1086 en uit de 17e, 18^e en 19e eeuw) is beschreven dat Exmoorpony's oerpony's zijn, die tot 1818 in het Engelse Exmoor nog in het wild voorkwamen (Baker, 2008). Dit werd bevestigd door anatomische studies van het echtpaar Speed en door Dr. Ebhardt, in de jaren '50 en '60 van de vorige eeuw. Doordat dit door de meeste wetenschappers niet werd erkend, zag men het nut van het instant houden van de Exmoorpony niet in. Bij de inzet van grazers van natuurgebieden werd/wordt ook nu nog meestal gekozen voor het konikpaard, omdat aanvankelijk werd gedacht dat deze nauw verwant zou zijn aan de uitgestorven tarpan.

In 2013 deden Toon Rijkers en ondergetekende (met hulp van Jaap en Dorien Mekel) het anatomisch onderzoek van het echtpaar Speed bij de onderkaken van 16 Exmoorpony's over. Hieruit bleek dat onderkaken van hedendaagse Exmoorpony's geen enkel teken vertonen van inmenging van gedomesticeerde paardenrassen. Ook bleek het mitochondriaal DNA van 17 hedendaagse Exmoors volledig overeen te komen met dat van uitgestorven gewaande Europese oerpony's. Op grond van dit alles trokken Toon Rijkers en ik de conclusie dat de Exmoorpony de wilde oerpony is van Noord-Europa (Hovens en Rijkers, 2013).

In eerste instantie leek de geschiedenis van ontkenning van de oerstatus van de Exmoor zich weer te gaan herhalen: Cis van Vuure publiceerde zijn eerder in het Nederlands gepubliceerde proefschrift over de Konik in het Engels, waarin hij de historische bronnen na 1818 over het

bestaan van wilde oerpony's in Exmoor simpelweg niet noemde. Dit is niet juist, er zijn immers diverse rechtbankgeschriften die het bestaan van wilde oerpony's op Exmoor in de 16^e en 17^e eeuw vermelden. Daarnaast ging van Vuure er ten onrechte van uit dat alle oerpony's staande manen zouden moeten hebben. Dit laatste is zeker niet juist, omdat er rotsschilderingen en gravures van oerpony's zijn en een compleet karkas (van het Yukon horse van 26.000 jaar oud) die het tegendeel bewijzen.

Oerpony's in Chauvet 2, met staande en met hangende manen. Bron: <https://www.theartnewspaper.com/news/google-unlocks-prehistoric-art-of-france-s-chauvet-cave>.

Twee recente wetenschappelijke studies blijken de bevindingen van Toon en mij nu te bevestigen (Castaneda et al., 2019 en Khanshour et al., 2013). De meest omvattende studie stamt uit 2019 en voor deze studie werd het DNA van maar liefst 2890 paarden van 61 rassen onderzocht, waaronder maar liefst 70 Exmoorpony's! Dit laatste is mede te danken aan de inzet van onze eigen kuddehouders! Zij trokken haren bij tientallen Exmoors die ik naar Professor Gus Cothran opstuurde. Zonder deze actie zouden er in de studie geen 70 Exmoorpony's zijn beschouwd. Als verwacht bleek de Exmoorpony verwant te zijn aan enkele Noord-Europese paardenrassen (waaronder Shetlandpony, Konikpaard, Hucul en Noordse fjord). Binnen deze groep bleek de Exmoorpony echter verreweg de primitiefste herkomst te hebben. Doordat het doel van de studie was te onderzoeken wat de herkomst van het Estlandse paard was, wordt er in het artikel helaas verder weinig over de Exmoorpony vermeld.

Ik heb daarom onlangs aan Gus Cothran gevraagd waarom de Exmoor volgens de auteurs van het artikel zo primitief blijkt te zijn. Hij gaf aan dat het onderzoek aantoont dat de genetische variatie onder Exmoorpony's opmerkelijk groot is, zonder dat er inmenging van gedomesticeerde paarden is. Dit is zeer opmerkelijk, mede omdat de wereldwijde populatie

Exmoorpony's na de Tweede Wereldoorlog door een bottleneck is gegaan (alle hedendaagse Exmoorpony's stammen af van 39 gemeenschappelijke voorouders). Een grote genetische variatie zonder inmenging van gedomesticeerde rassen duidt overduidelijk op een rechtstreekse afstamming van de Europese oerpony.

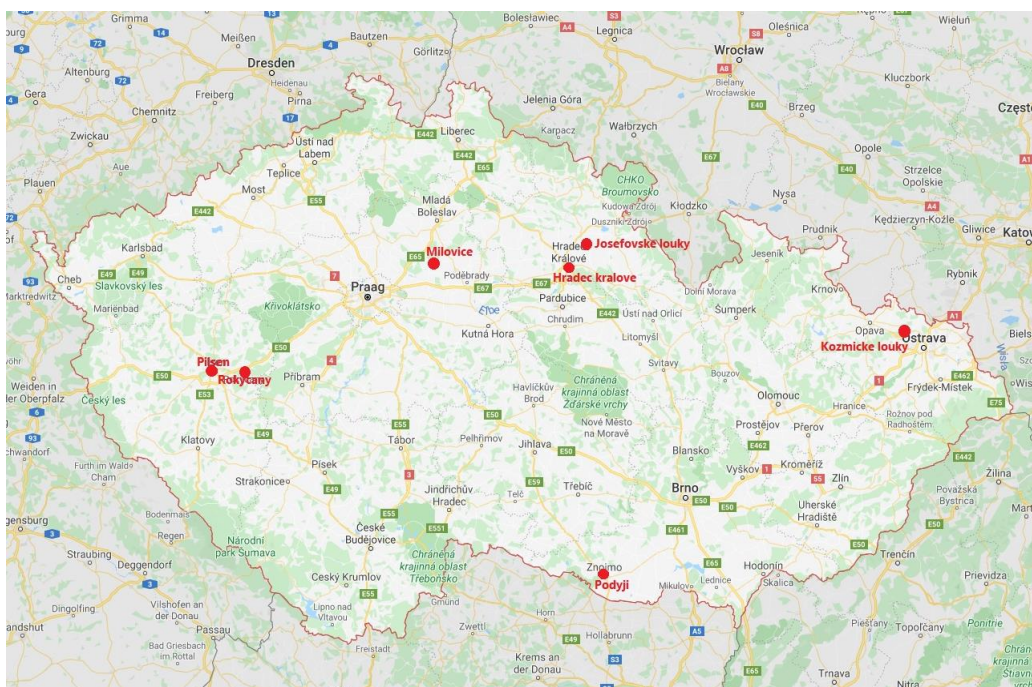
Helaas is er na 2013 geen gericht onderzoek meer gedaan naar de oorsprong van de Exmoorpony. De bovenstaande bevindingen zijn daardoor niet meer dan een 'bijproduct' van een studie naar de oorsprong van het Estlandse paard. Daardoor is de status van de Exmoor bij het grote publiek nog relatief onbekend en wordt er nog te weinig gebruik gemaakt van Exmoorpony's bij natuurlijke begrazing. Hoog tijd dus voor meer gericht DNA onderzoek naar de oorsprong van de Exmoorpony.

Literatuur

- Hovens, H.J.P.M.; Rijkers, T.A.J.M. 2013. The origins of the Exmoor pony: Did the wild horse survive in Britain? *Lutra* 56, p.129–136.
- Castaneda, D; R. Juras, A. Khanshour, I. Randlaht, B. Wallner, D. Rigler, G. Lindgren T. Raudsepp en E. G. Cothran. 2019. Population Genetic Analysis of the Estonian Native Horse Suggests Diverse and Distinct Genetics, Ancient Origin and Contribution from Unique Patrines. *Genes* (10) 629, p.
- Khanshour, M.A.; Juras, R.; Cothran, E.G. Microsatellite analysis of genetic variability in Waler horses from Australia. *Aust. J. Zool.* 2013, 61, 357–365.
- Vuure, C. van. 2015. From kaikan to konik - facts and perceptions surrounding the European wild horse and the Polish konik. *Semper, Warsaw*. 445 p.

Bericht uit Tsjechië

Dalibor Dostal, directeur van European Wildlife, stuurde een update over de natuurgebieden in Tsjechië. Het gaat daar erg goed met de Exmoorpony's. Op dit moment zijn er maar liefst 7 locaties waar Exmoors lopen. Dit zijn meerdere groepen dieren van verschillende samenstellingen.

Verdeeld over heel Tsjechië bevinden zich 7 gebieden (rode stippen) met groepen Exmoorpony's.

In Milovice (zie foto's), een voormalig militair terrein van 240 hectare, lopen sinds 2015 twee fokgroepen. Vanaf 2017 graast er een bachelor groep in een klein reservaat vlakbij Pilsen, in het westen van Tsjechië. In 2018 zijn er twee bachelor groepen bij gekomen in Hradec Kralove en Josefovské louky (beide in het oosten van Tsjechië) en ook zijn er destijds twee fokgroepen geplaatst in nationaal park Podyji, op de grens met Oostenrijk. Ten slotte zijn er afgelopen jaar weer twee bachelor groepen samengesteld in Rokycany (westen) en Kozmické louky (oosten).

Daarnaast zijn in 2019 de hengsten uit de fokgroepen gehaald. Vanwege de beperkte capaciteit van de weides is men met het fokken gestopt. In 2015 is European Wildlife begonnen met een groep van 14 pony's en die is nu, 5 jaar later, uitgegroeid tot zo'n 120 Exmoorpony's. Dalibor hoopt in de toekomst weer te kunnen fokken.

Merrie met veulen in Milovice, het eerste gebied waar European Wildlife Exmoorpony's uitzette (foto: Michal Köpping).

Exmoorponydag 2021: hengstenkeuring met Engelse keurmeesters

Door Jaap en Dorien Mekel

De afgelopen jaren zijn er binnen ons samenwerkingsverband ongeveer 10 hengsten geïmporteerd vanuit het Verenigd Koninkrijk of Duitsland. Wij (Jaap en Dorien) hebben nakomelingen van 7 van die hengsten. In totaal hebben wij ongeveer 60 hengsten. Een deel loopt in een terrein opdat ze uit kunnen groeien. Bij de vorming van een nieuwe kudde zou uit deze groep een dekhengst gekozen kunnen worden.

Er zitten verschillende voordelen aan het laten uitgroeien van een hengst voordat hij ingezet wordt als dekhengst. Of een dier gevoelig is voor staart- en maneneczeem blijkt vaak pas na een jaar. Ook andere tekortkomingen manifesteren zich pas op latere leeftijd. Het zou jammer

zijn wanneer een hengst al een paar jaar gedekt heeft voordat je ziet dat hij erfelijke gebreken heeft. Om dit te voorkomen hebben wij ervoor gekozen om een hengstengroep te houden, zodat men hier de besten uit kan kiezen om als dekhengst in te zetten.

Bij selectie vallen eerst de dieren met gebreken af. Dat is in feite wat we met de veuleninspectie ook doen. Op die manier wordt een behoorlijke mate van diversiteit gewaarborgd. Wanneer na deze selectie nog verder gekozen kan worden kan dit aan de hand van de fokstandaard (als beschreven in het exterieurboekje). Dan kom je op het niveau van keuringen zoals die ook bij andere fokverbanden plaats vindt.

Als bestuur lijkt ons het samenbrengen van hengsten en een keuring een mooi onderwerp voor een bijeenkomst van de kuddehouders en beschermers. Om het geheel naar een hoger niveau te tillen willen we twee keurmeesters van de Exmoor Pony Society over laten komen om ons duidelijk te maken op welke punten de Exmoors daar beoordeeld worden. Het streven is om dieren met dezelfde vader bij elkaar te zetten. Op die manier kunnen de overeenkomsten, maar ook de verschillen, binnen een vaderlijn worden aangewezen. Zo kunnen de beste hengsten binnen een hengstenlijn worden aangewezen. Nadeel van een echte keuring is dat de beste hengst wordt aangewezen met daarbij het risico dat veel mensen met dat dier willen fokken. Hierdoor loop je het risico op versmalling van de genetische basis. Door slechts de dieren met gebreken af te keuren loop je dat risico niet.

Het zal een heel gedoe worden. Het vangen, het bij elkaar plaatsen in kraalhekken etc. De dieren kunnen niet allemaal op 1 dag gevangen worden en we hebben vangkralen nodig om de dieren te vangen, maar ook om ze apart te zetten. Dat wordt schipperen met de hekken. Voor de dieren is het in een vangkraal staan geen pretje. We willen dus zo kort mogelijk voor het keuren de dieren vangen. Omdat we natuurlijk voldoende dieren willen hebben voor de Exmoorponydag, gaan we ruim van te voren al vangen.

Met de planning van het geheel houden we geen rekening met Covid-19. Niemand weet hoe dat gaat lopen maar we willen ons niet laten verlammen door onzekerheid ten aanzien van dit onderwerp. Schrijf dus gewoon in je agenda dat de Exmoorponydag op 9 april 2020 plaats vindt. Neem ook een trailer mee als je van plan bent een nieuwe dekhengst te kopen. We doen het bij ons thuis in Ravenswoud, Meester Lokstraat 55. Voor een dergelijk evenement is de locatie wat krap maar we denken toch dat dit de beste plek is. Opgave is bij Hans Hovens: info@faunaconsult.nl.

Exmoors als lastdier bij het Korps Mariniers

In de vorige nieuwsbrief vertelden we over het idee van Giel Hermans om Exmoors uit een natuurgebied als lastdier in te zetten bij het Korps Mariniers. Giel had daartoe vier Exmoorhengsten aangeschaft, die hij heeft laten ruïnen. In het verleden is vaker geprobeerd Exmoorpony's, die geboren zijn in natuurgebieden, te temmen. Dit had wisselende resultaten en vaak werden dergelijke dieren uiteindelijk niet tam genoeg.

Inmiddels zijn we een jaar verder en hebben we Giel gebeld om te vragen hoe een en ander verloopt. Van de vier ruïnen heeft hij er twee weggedaan, omdat ze niet tam genoeg werden. De twee resterende ruïnen zijn getemd en laten inmiddels toe dat er op hun rug wordt gezeten. Wij hopen voor Giel en zijn Exmoors dat hij veel succes heeft. Uit het verhaal van Giel en uit de eerdere bevindingen blijkt dat sommige Exmoors zich makkelijker laten temmen dan andere. Voor de fok willen we vooral dieren

inzetten die zich niet makkelijk laten temmen. De aangeboren schuwheid voor de mens is een wilde eigenschap die gedomesticeerde paarden grotendeels hebben verloren, maar de Exmoor nog niet.

Inspecties

Het is van belang dat u uw nieuw gefokte Exmoors laat inspecteren. Daartoe kunt u het beste contact opnemen met Jaap Mekel (info@mekeldewitteraaf.nl) of Hans Hovens (info@faunaconsult.nl). Niet geïnspecteerde Exmoors kunnen niet in het stamboek worden opgenomen. Personen die inspecteur willen worden kunnen eveneens met hen contact opnemen.

Inspectie van Exmoorpony's van Staatsbosbeheer Zeeland Noord in 2019.

Oproep om gegevens

Door: Lodewijk van Kemenade (stamboekhouder)

Wilt u als kuddehouder van het samenwerkingsverband de gegevens van uw Exmoors weer aanleveren? Het gaat daarbij om alle dieren in uw bezit, nog niet opgegeven veulens sinds 1-1-2019, nieuw verworven Exmoorpony's, afgevoerde of gestorven dieren en om nieuw samengestelde fokgroepen. De gegevens kunnen worden aangeleverd via stamboekexmoorpony@gmail.com. Graag zo spoedig mogelijk aanleveren.

Van enkele kuddehouders hebben we de gegevens over het fokseizoen van 2019 al ontvangen. Hartelijk dank daarvoor.

Het is van belang om de gegevens in het juiste format aan te leveren. Dit format is te vinden op de website. Daar kunt u uw eigen gegevens uit het stamboek 2017 kopiëren en vervolgens uw eigen gegevens met de mutaties doormailen.

De volgende gegevens dienen in Excel te worden aangeleverd: eigenaar, huidig terrein, naam, geslacht, geboortedatum, geboorteterrein, fokker, chipnummer, vader, moeder, aankoopdatum, keurmeester (met keuringsdatum) en eventuele opmerkingen (b.v. wit haar, ziekten etc.). In de laatste kolom is de hengstenlijn toegevoegd, dit kunt u invullen als u deze gegevens heeft.

Nieuw begrazingsgebied: Het Schuitwater

Faunaconsult start in het voorjaar van 2021 met een nieuwe groep Exmoorpony's in natuurgebied 'Schuitwater'. Het Schuitwater bevindt zich in Noord-Limburg, tussen de plaatsen Melderslo en Broekhuizen, naast een oude Maas-arm. Het begrazingsgebied is ongeveer 75 ha groot en het bestaat uit droge dennenbossen, grasland en droge heide. Tot voor kort werd het gebied jaarrond begraasd met IJslandse paarden en Schotse hooglanders. Het Schuitwater is eigendom van Staatsbosbeheer Limburg.

Exmoors bij de Aalsbeek (Belfeld); enkele van deze dieren zullen voor begrazing in het Schuitwater worden ingezet (Foto: Henk Bokkers).

Overlevers 2.0

In 2019 presenteerde James van Leuven de korte film 'Overlevers' (zie nieuwsbrief juli 2019). James maakte deze film in opdracht van Samenwerkingsverband Exmoorpony en de film laat zien hoe de Europese oerpony na verloop van tijd alleen nog maar in het Engelse Exmoor voor kwam, en toen Exmoorpony is gaan heten. Ook legt de film uit waar ons Samenwerkingsverband zich voor inzet. James maakte de meeste beelden zelf in het Engelse Exmoor en in verschillende Nederlandse natuurgebieden. Momenteel is James bijna klaar met een nieuwe montage, waarbij er grotendeels gebruik wordt gemaakt van de door James gemaakte opnamen. Daarnaast zal er wat nieuw beeldmateriaal uit (o.a. Keent) worden gebruikt. Medio januari (2021) zal de film uitkomen in een Nederlandse en in een Engelse versie.

De foto

Door: Rianne Exoo

Ik heb de foto's gemaakt op 18 mei 2020 en op 20 mei 2020. Ik ga regelmatig met de camera op pad, op zoek naar mooie plaatjes. Zo reed ik vorig jaar langs het Fochteloöerveen. Het was al schemerig, en ineens viel mijn oog op een stel wilde paarden. Ze sprongen tegen elkaar

omhoog, en ik heb er een paar foto's van gemaakt. Deze foto's waren mooi, maar ik was niet heel tevreden over de kwaliteit. Dit kwam omdat het eigenlijk wat te donker was. Toen ben ik er trouwens achter gekomen dat het geen paarden maar pony's waren. Sindsdien heb ik het stuk waar de pony's vaak staan aan mijn "fotorondje" toegevoegd. Helaas staan ze vaak te ver weg of gewoon te grazen. Wat op zich mooi is om te zien, maar ik wilde zo graag de wildheid van de paarden zien! Tot afgelopen maandag, 18 mei. Al toen ik aan kwam rijden, zag ik dat er wat "onrust" was bij de pony's. Ze waren wat aan het rennen en snuiven. Er hing duidelijk wat in de lucht! Niet gehinderd door enige kennis, dacht ik dat het de liefde was. Later kwam ik erachter dat het om hengsten bleek te gaan die het momenteel druk hebben met uitmaken wie de baas is. Twee dagen later, de 20e mei ging ik weer even bij ze kijken. De ene helft stond rustig wat te drinken en te grazen in het water, terwijl de andere helft weer druk was "met elkaar". Het kwam niet tot een grote aanvaring, zoals eerder deze week, maar..... de strijd is nog niet beslist. Ik ga snel weer bij ze kijken!

Noot van de redactie: Rianne Exoo maakte foto's van vechtende hengsten in de hengstengroep die in het Compagnonsveld (Fochteloërveen) loopt. De hengsten uit deze hengstengroep willen keuren op de Exmoorponydag 2021. We konden deze keer geen keuze maken en hebben daarom twee foto's geplaatst.